

Bogdan Klepacki

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

FUNKCJONOWANIE ROCZNIKÓW NAUKOWYCH STOWARZYSZENIA EKONOMISTÓW ROLNICTWA I AGROBIZNESU W LATACH 1999-2018¹

FUNCTIONING OF SCIENTIFIC ANNALS OF THE ASSOCIATION OF AGRICULTURAL AND AGRIBUSINESS ECONOMISTS IN THE YEARS 1999-2018

Słowa kluczowe: Roczniki Naukowe SERiA, ocena punktowa czasopism

Key words: Scientific Annals AAAE, point evaluation of journals

JEL codes: R80, Y3

Abstrakt. Celem opracowania jest przedstawienie historii czasopisma naukowego pt. *Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu* (SERiA), ewolucji zakresu tematycznego oraz prezentacja danych statystycznych dotyczących liczby opublikowanych artykułów. Przedstawiono zarys historyczny powstania i funkcjonowania czasopisma oraz ewolucję tematyki artykułów w okresie dwudziestu lat. W omawianym okresie opublikowano 5957 artykułów, najwięcej w latach 2008-2014, później wystąpiła tendencja spadkowa.

Wstęp

W roku 2018 mija dwadzieścia lat istnienia czasopisma naukowego pt. *Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu* (RN SERiA). Jest więc dobra okazja do dokonania oceny jego funkcjonowania. W opracowaniu przedstawiono ewolucję zakresu tematycznego oraz dane dotyczące liczby opublikowanych artykułów.

Stowarzyszenie Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu zostało utworzone w roku 1993 na posiedzeniu Komitetu Ekonomiki Rolnej PAN w Falentach, a I Kongres Stowarzyszenia odbył się rok później w Poznaniu. Początkowo, w ramach kongresów miejscowe komitety organizacyjne wydawały publikacje w formie zbioru referatów. Tak było w Krakowie, Olsztynie, Szczecinie i Wrocławiu. Materiały kongresowe, jak każde opracowania konferencyjne, mają charakter ulotny, dlatego na V Kongresie we Wrocławiu, 23 września 1998 roku, prof. dr hab. Bogdan Klepacki wspólnie z prof. dr hab. Michałem Sznajderem, ówczesnym Sekretarzem Generalnym, zgłosili propozycję utworzenia regularnego, systematycznie wydawanego czasopisma naukowego przy okazji kolejnych kongresów. Walne Zgromadzenie przyjęło propozycję i powołano do życia *Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu*. Na Redaktora Naczelnego powołano prof. dr hab. Bogdaną Klepackiego i przyjęto, że zastępcami będą przewodniczący komitetów organizacyjnych najbliższych dwóch kongresów, członkami redakcji zaś osoby najbardziej zaangażowane w organizację konkretnego kongresu. Całość prac recenzyjnych prowadził Redaktor Naczelny, a prace wydawnicze Wydawnictwo Wieś Jutra². W odróżnieniu od Zarządu nie przyjęto zasady kadencyjności Rady Naukowej.

W latach 1999-2018 zostało przygotowanych i wydanych dwadzieścia tomów RN SERiA. Tematyka publikowanych artykułów jest bardzo rozległa i obejmuje: nauki rolne, ekonomikę rolnictwa, branżę przemysłu spożywczego, oświatę rolniczą, politykę agrarną, socjologię wsi

¹ Opracowanie przygotowano na obrady XXV Kongresu Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu w Warszawie.

² Redaktor Naczelny nadal jest ten sam, natomiast Wydawnictwo Wieś Jutra prowadziło prace redakcyjne czasopisma od początku 1999 roku do momentu zamknięcia swojej działalności w połowie 2018 roku, czyli 19,5 roku.

oraz ekonomikę handlu wewnętrznego i zagranicznego artykułami rolno-spożywczymi. Są artykuły o charakterze metodycznym, przeglądowym i badawczym, zarówno w języku polskim, jak i angielskim.

W RN SERiA publikowane są teksty nie tylko autorów polskich, lecz także zagranicznych, w tym z USA, Ukrainy, Słowacji, Czech, Węgier, Rosji (stanowią one około 8% wszystkich artykułów).

Tendencje zmian w profilu pisma

W ciągu dwudziestu lat ulegał zmianie profil czasopisma, jak i podejście do jego treści ze strony Zarządu i Rady Naukowej. W okresie powstawania Stowarzyszenia oraz czasopisma panowało przekonanie o konieczności udziału w nim trzech środowisk: pracowników nauki, nauczycieli szkół średnich związanych z rolnictwem oraz praktyków. Rzeczywiście, w kilku pierwszych kongresach licznie uczestniczyli nauczyciele, zwłaszcza wspierani przez Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Brwinowie, a także praktycy, szczególnie rekrutujący się spośród doradców wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego i zarządców przedsiębiorstw Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa. Przedstawiciele nauczycieli i praktyków byli także wybierani do Zarządu SERiA. Niestety, po kilku latach, zwłaszcza niekorzystnych ekonomicznie dla nauczycieli i rolnictwa, struktura uczestników kongresów oraz autorów referatów uległa zmianie. Coraz niższy był udział środowisk pozanaukowych. Miało to wpływ na zmiany w czasopiśmie. Początkowo RN SERiA miały być miejscem publikacji opracowań dla wszystkich uczestników, dlatego merytoryczne i redakcyjne wymogi były bardziej dostosowane do poziomu początkujących naukowców i środowisk pozanaukowych niż do bardziej zaawansowanych pracowników nauki. W trakcie obrad Walnego Zgromadzenia oraz w rozmowach kularowych pojawiały się jednak głosy żądające, z jednej strony, podnoszenia wymagań wobec autorów opracowań, a z drugiej, pozostawienia pierwotnej intencji wyrażanej przy tworzeniu pisma – jako miejsca „startu” osób początkującym oraz ze środowiska nauczycieli i praktyków.

W miarę zmniejszania się liczby nauczycieli i praktyków uczestniczących w kongresach, wzrosła przewaga naukowców i presja na podnoszenie poziomu merytorycznego pisma. Dodatkowym argumentem było wprowadzenie oceny punktowej czasopism przez KBN oraz uwzględnianie liczby pozyskanych punktów podczas ocen pracowników naukowych. W kolejnych latach wymagania merytoryczne i metodyczne Komitetu Redakcyjnego rosły, m.in. wprowadzono instytucję formalnych dwóch recenzji itp.

Przez 10 lat funkcjonowania czasopisma każdy tom był określony tematycznie, zgodnie z podziałem tematyki (od 2000 roku) na sześć sekcji, dokonywanym przez Zarząd Stowarzyszenia³. Zwykle ostatni, szósty zeszyt był anglojęzyczny (do 2011 roku). Całość RN SERiA była publikowana i udostępniana uczestnikom na kolejne kongresy. Obecnie, w związku z wymogami związanymi z oceną i przyznawaniem punktacji MNiSW (poprzednio KBN), pismo funkcjonuje jako dwumiesięcznik, dlatego do wrześniowych kongresów ukazują się zwykle 4 zeszyty. Poszczególne zeszyty nie mają określonej tematyki, a wymogiem głównym, poza jakością, jest zbieżność opracowań z zakresem tematycznym RN SERiA.

W pracy redakcji stosowanym jest kilka zasad dotyczących recenzowania opracowań:

- 1) listy recenzentów publikowane są przynajmniej raz w roku,
- 2) powoływanych jest minimum dwóch niezależnych recenzentów do każdego artykułu, są to tzw. podwójne anonimowe recenzje (*double blind review*),
- 3) recenzje są przygotowane w wersji pisemnej,
- 4) recenzje muszą zawierać jednoznaczny wniosek odnośnie dopuszczenia opracowania do publikacji lub jego poprawy czy odrzucenia,
- 5) publicznie dostępne są kryteria kwalifikacji lub odrzucenia artykułów naukowych,
- 6) nazwiska recenzentów poszczególnych wydań numerów czasopisma nie są ujawniane.

³ Wyjątkowo w 2000 roku było siedem, a w 2004 roku osiem zeszytów wydanych dodatkowo poza kongresami, ponad 6 standardowych.

Tematyka artykułów i jej ewolucja

Analizując tematykę publikowanych artykułów można stwierdzić jej ewolucję, zbieżną zresztą z ogólną sytuacją w naukach ekonomicznych, w tym w ekonomice rolnictwa i obszarów wiejskich. W ujęciu historycznym kierunki zmian tematyki i dominujących zainteresowań badawczych autorów można nakreślić następująco (według rosnącego chronologicznie zainteresowania):

- ekonomika i organizacja rolnictwa,
- ekonomika i organizacja gospodarstw/przedsiębiorstw rolniczych,
- rozwój otoczenia przedsiębiorstw przetwórstwa rolno-spożywczego,
- rozwój obszarów wiejskich, wielofunkcyjność,
- finanse na poziomie makroekonomicznym (publiczne) i mikroekonomicznym (przedsiębiorstw),
- funkcjonowanie samorządu terytorialnego, zarządzanie i finansowanie działania gmin,
- turystyka, agroturystyka i rekreacja.
- Współcześnie jako często podejmowane tematy można wymienić następujące:
- polityka i strategia rozwoju rolnictwa oraz rynków rolnych na obszarach wiejskich,
- zwłaszcza z uwzględnieniem naszej obecności w UE,
- globalizacja gospodarki światowej i jej wpływ na gospodarkę Polski,
- przemiany w gospodarce żywnościowej w krajach europejskich,
- metody prognozowania zjawisk i procesów gospodarczych,
- adaptacja gospodarstw i przedsiębiorstw rolniczych oraz sfery przetwórstwa do warunków konkurencji europejskiej i światowej,
- wykorzystanie metod ekonometrycznych do analizy zjawisk gospodarczych,
- edukacja, komunikowanie i doradztwo w rozwoju lokalnym oraz regionalnym,
- rozwój logistyki i agrologistyki,
- turystyka, agroturystyka i rekreacja jako szansa rozwojowa obszarów wiejskich,
- rozwój i kierunki badań z zakresu bioekonomii.

Można stwierdzić, że kierunek zmian jest taki: od zagadnień dotyczących ściśle rolnictwa, poszerzanych o elementy jego otoczenia, szeroko rozumianego agrobiznesu, obsługi finansowej, handlowej i infrastruktury, po rozwój samorządów, funkcjonowanie agend rządowych, stosunki międzynarodowe i po zagadnienia środowiska, zrównoważonego rozwoju oraz bioekonomię.

Interesująca jest ewolucja w zakresie metodyki badań. Można wskazać kilka aspektów:

- maleje udział publikacji mikroekonomicznych, z wykorzystaniem materiałów pierwotnych, pozyskanych przez autorów w przedsiębiorstwach i innych jednostkach organizacyjnych, rośnie zaś wykorzystanie materiałów wtórnych i pozyskanych przez inne osoby, np. dane z FADN czy pochodzące z instytucji administracyjnych,
- rośnie wykorzystanie literatury zagranicznej, zwłaszcza anglojęzycznej; wynika to z łatwiejszego dostępu do materiałów naukowych przez internet, jednak często cytowania są przypadkowe, ponieważ powinny znaleźć się w artykule, choć nie zawsze dowodzi to faktycznego odczytania autorów,
- już od wielu lat pogarsza się jakość cytowań; piszący często nie dociekają kto był rzeczywistym autorem cytowanych myśli czy stwierdzeń, ale cytują to „co w ręce wpadnie” bądź treści wtórne, ale pochodzące z najnowszych publikacji; ogólnie – autorzy mało czytają publikacji wcześniejszych, nie uwzględniają historycznej ewolucji poglądów; stąd wniosek praktyczny, że chcąc być cytowanym trzeba ciągle pisać, nawet na pograniczu autoplagiatu,
- poprawia się wykorzystanie metod ekonometrycznych w publikowanych artykułach; jest to zjawisko korzystne, zgodne z tendencjami światowymi,

Skala działalności publikacyjnej

Publikacje ukazujące się w danym roku obejmują 6 zeszytów, czyli jeden tom-rocznik, np. rocznik w 2018 roku to tom XX. Statystykę dotyczącą liczby opublikowanych artykułów według tomów i zeszytów przedstawiono tabelach 1, 2 i 3.

W pierwszych tomach niektóre opracowania były z pogranicza nauki i popularyzacji wiedzy. Obecnie artykuły mają charakter naukowy i są szeroko wykorzystywane przez ekonomistów rolnych, odnotowano coraz więcej cytowań artykułów z RN SERiA. W 2001 roku, na wniosek Komitetu Redakcyjnego po raz pierwszy RN SERiA zgłoszono do oceny do KBN i w tej waloryzacji dostały 1 punkt. W 2007 roku czasopismo uzyskało ocenę wynoszącą 4 punkty, w 2010 roku było to 6 punktów, w 2011 roku – 7, w 2013 – 8, a w 2015 roku 10 punktów. Roczniki Naukowe SERiA są indeksowane w bazach: AgEcon Search, Agro, BazEkon, Indeks Copernicus.

Łącznie w latach 1999-2017 opublikowano w RN SERiA 5745 artykułów (w 2018 roku opublikowano kolejne 153 opracowań, czyli razem 5898 artykułów). W latach 1999-2008 wyraźnie liczba artykułów zwiększała się (rys. 1). Przez kilka lat była stabilna, a od 2013 roku systematycznie spada. To ostatnie zjawisko wiązać należy ze słabszą sytuacją finansową jednostek naukowych, jak i (może zwłaszcza) relatywnie niską oceną punktową czasopisma⁴.

Tabela 1. Liczba artykułów opublikowanych w RN SERiA w latach 1999-2005

Table 1. Number of articles published in the RN SERiA in the years 1999-2005

Numer zeszytu/ Issue number	Liczba artykułów opublikowanych w poszczególnych tomach/ Number of articles published in individual volume						
	I (1999)	II (2000)	III (2001)	IV (2002)	V (2003)	VI (2004)	VII (2005)
1	65	16	45	39	61	46	56
2	44	38	28	40	37	66	44
3	41	46	21	48	43	45	37
4	-	63	23	37	68	44	79
5	-	42	47	41	30	21	17
6	-	37	31	42	20	15	22
7	-	21	-	-	-	-	42
8	-	-	-	-	-	-	7
Razem/Total	150	263	195	247	259	237	297

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

Tabela 2. Liczba artykułów opublikowanych w RN SERiA w latach 2006-2013

Table 2. Number of articles published in the RN SERiA in the years 2006-2013

Numer zeszytu/ Issue number	Liczba artykułów opublikowanych w poszczególnych tomach/ Number of articles published in individual volume							
	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV	XV
1	53	113	89	90	52	94	116	45
2	54	83	54	49	59	108	38	66
3	33	49	111	74	80	68	86	68
4	83	47	90	68	75	36	27	79
5	19	-	34	61	50	17	42	67
6	31	-	19	26	38	50	55	53
7	-	-	-	22	24	-	27	35
Razem/Total	273	292	397	390	378	373	391	398

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

⁴ Według autora, na tle podobnych czasopism RN SERiA w ocenie MNiSW są o 3-4 punkty niedoszacowane.

Tabela 3. Liczba artykułów opublikowanych w RN SERiA w latach 2014-2018

Table 3. Number of articles published in the RN SERiA in the years 2014-2018

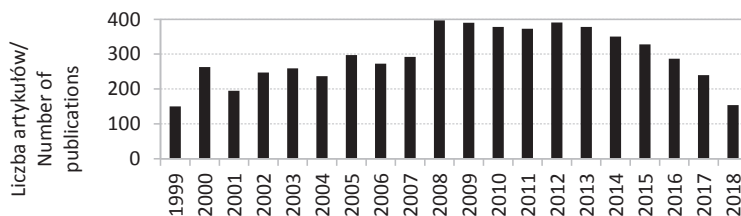
Numer zeszytu/ Issue number	Liczba artykułów opublikowanych w poszczególnych tomach/ Number of articles published in individual volume				
	XVI (2014)	XVII (2015)	XVIII (2016)	XIX (2017)	XX (2018)
1	43	40	44	32	25
2	53	42	50	46	25
3	58	71	68	54	31
4	62	62	44	40	35
5	42	58	45	33	37
6	92	55	36	35	w druku/in print
Razem/Total	350	328	287	240	153

Zeszyt 6 tomu XX jest w przygotowaniu/Issues no. 6 (vol. XX) is in preparation

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

Za rok 2018 informacja nie jest pełna, ponieważ zeszyt 6 tomu XX jest w przygotowaniu/For 2018, the information is not full because issue 6 of volume XX is in preparation



Rysunek 1. Liczba publikacji w latach 1999-2018

Figure 1. Number of publications in the years 1999-2018

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

Aktualne problemy z wydawaniem Roczników Naukowych SERiA

Wydawanie czasopisma stwarza dużo problemów, zwłaszcza redakcyjnych. W minionych latach dopracowano zasady, które obowiązują Autorów artykułów. Niestety, są one jeszcze przez niektórych autorów lekceważone. Dotyczy to m.in. długości opracowań, braku niektórych elementów, takich jak: kody JEL, angielskie streszczenia, ale najczęściej kłopotów stwarza zachowanie stylu cytowania bibliografii. Niektóre prace młodych pracowników naukowych nie są czytane przez ich opiekunów.

Udział recenzentów zewnętrznych wśród wszystkich osób recenzujących artykuły naukowe wynosi prawie 80%. Pozyskanie ich obecnie stanowi coraz większy problem, recenzowanie jest bowiem pracą społeczną. Wielu potencjalnych recenzentów odmawia więc wykonania oceny. Trzeba stwierdzić, że coraz więcej opracowań jest opiniowanych negatywnie. Na przykład w 2017 roku negatywną recenzję otrzymało około 10% opracowań.

Od 2012 roku zgłoszone opracowania są opiniowane przez dwóch niezależnych recenzentów, co poprawia jakość opracowań, ale niestety związane jest to z większym wysiłkiem organizacyjnym i wydłużeniem procesu wydawniczego. Dodatkowo, pojawiły się nowe wymagania dotyczące powoływania redaktorów tematycznych, statystycznych, a także wykorzystania native speaker'a do weryfikacji anglojęzycznych artykułów. Ogólnie trzeba stwierdzić, że przygotowanie poszczególnych tomów i zeszytów wymaga wiele pracy od wszystkich członków zespołu.

Summary

The study presents a historical outline of the origin and functioning of the journal Scientific Annals of the Association of Agricultural and Agribusiness Economists and the evolution of the subject matter of articles during the period of twenty years. The statistics of studies were also presented. In the discussed period, 5,957 articles were published, the most in 2008-2014, followed by a downward trend.

Adres do korespondencji:
prof. dr hab. Bogdan Klepacki
orcid.org/0000-0003-3483-7530
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego
Wydział Nauk Ekonomicznych SGGW
ul. Nowoursynowska 166, 02-787 Warszawa
tel. (22) 59 34 255
e-mail: bogdan_klepacki@sggw.pl